

élet művi, elrendezett tárggyá lesz, többször előfordul az elbeszélésekben. Nem véletlen ez a cím: *Fényképem Balzackal*.

Mert, hogy egy példát citáljunk, a címadó novellában egy átszeretkezett este után az éjszakai lány felkéri hősiünket fényképalanynak. A Balzac-szoborral szeretné megörökíteni, mivel a kísérteties hasonlóság helyes kis képet szülne. De a megbeszélt időpontban, a találkozás helyett egyik barátjával vidékre kocsi-káznak, s éppen a szobor mellett haladnak el, látva a Kodakkal váró lányt. Minden lehetősége megvan arra, hogy kiszálljon, s meglegyen Balzackal valaki számára, de nem ez történik; inkább nézi a lányt, s hagyja, hogy a bogárhátú elringassa őket, le délre. Erről a hangulatról egy másik novellában így ír: „a Gerbaud teraszáról nézem az életet”. Az ilyen írói-olvasói rácsodálkozáskor távol-ság születik az élet és az írás között, s az írásban lenni meg azokat a nyomokat, amelyek visszavezetnek az élethez. Oda, vissza.

S miért esik jól elolvasni? Mert a távolodásnak és közeledésnek ez a játszói könnyedsége, áttetsző boldogsága meghívó intésként nyomokat hagyva minket is útbaigazít.

LOVÁSZ LAJOS

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2004,*
150 oldal, 1400 Ft)

BÁGYONI SZABÓ ISTVÁN:

Az abbamaradt mondat

Az „örömbe és szenvedésbe egyedül a tiszta szívűek merészelnék alászállni” – írja Pilinszky, hiszen a bűnös szív az öröm és szenvedés útjára lépni képtelen és gyáva.

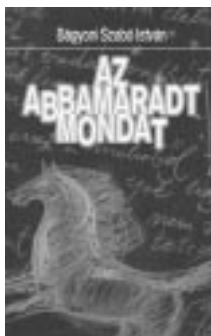
Bágyoni Szabó István évtizedek óta rója már lépteit ezen az úton. Új kötetének versei keserves pokolra-szállások és kevés örömmel biztató vándorlások naplótöredékei, azoknak minden erejével. Feljegyzések e művek egyrészt az álmokat, az „álmogyermek” hazáját a jelenvaló léttől elválasztó bizonytalanságról, a megálmodott és megélt valóság feszültségéről, másrészt pedig a múlt emlékeihez való nyomozó visszatéréséről. Nem holmi idejétmúlt, megkésett romantikus érzület-ről van szó, hanem igaz fájdalomról és áldozatvállalásról: „minek akkor az álom a vérbő / kínpad ha kiszorulsz a veszélyből / a kész szövegként rád hulló napból?” (*Ágyazás*) Nem négy fal közötti erőszakolt fájdalom-ba-merengés, hanem a megtapasztalt sorscsapások súlya lakozik a sorok mögött. Bágyoni a Trianon utáni szétszakított és bizonytalan történelemben élte életét: „azóta hamvak küszöbén alszunk / álmaink parázs-rovátkák mérik” (*Vértöredék Trianon után*). A második világháborút követő erdélyi borzalmakat kisgyermekként tapasztalta meg.

Lélekszorogató visszaemlékezését 5. *variáció* című versében olvashatjuk: „a dombok oldalán akkor ereszkedett alá a részeg / század”, „kapaszkodik belénk anyánk s rántana vissza mejje / alá... / miért látni kantárban lógó vérnýákos lófejeket miért?”

A szerző oly mélyrehatóan elemzi verseiben emlékeit és az emlékek hatalmában élő mindennapokat, hogy néha nagyobb levegővételtre készíti az azokat átélni próbáló olvasót, bizonyos helyzetekben pedig szó szerint lélekbe szorul a *szusz*. A széttörözött magyar nemzet miatt érzett szenvedés azonban eltörpül a hitet rengető, „pokolraszállásnál is borzasztóbb élmény”, még csak magzati kort megélt fia elvesztése mellett. A kimondhatatlan, szavakba alig vagy egyáltalán nem önthető fájdalom lesz úrrá a verseken: „Fiú volt – mondták / s mint fény a tükrön / villant át csorba életünkön” (*Anyanyelvtelen*). A folytathatatlansággal küzdve próbálja tovább mondani a már „abbamaradt mondatot”: „Ha mellém ülnél, mint a kisdetek, / megtudhatnád miért sietek / kimondani a szót: / a Gyermeket az élni akarót” (*Ha mellém ülnél*).

A történetek elmondhatatlansága indítja Bágyonit arra, hogy verseiben a kimondhatatlant ne leírni és

magyarázni próbálja, hanem megmutatni és éreztetni. Ehhez legfőbb eszköze a természetet idéző szavakból alkotott metafora. A természet nyelve eszméktől mentes és igazabb az emberi szónál; a segítségével létrehozott metaforák, ha nem is mindig érthetőek, de belénk ivódott valóságok, mondhatni: primitív formái a tudatunknak. Nem magyaráznak, mégis komoly jelentéseket hoz-

doznak: „A Völgy tapasztott száj”, „az ösvényre kőkori atomnyírfa / harmatoz csontgyöngyöt” (*Játékgyöngy*). Súlyos szavak, képek, mondatok. Tragédiák boldogtalan emlékei és jelenkori életünk felváltal érthetlensége nehezdednek ránk a kötetet olvasva. A súlyos tartalmak összhangban vannak a formával oly módon, hogy mind a tartalom, mind a versformák megtörtek. *A vak lovak előtt* című szonettkör igazi (szonett)koszorú, melynek mind a tizenöt darabja törött, kopott és zilált, jelezve ezzel is, hogy a múlt tartalmait idéző és elszenvető jelennek bele kell költöznie a formába, hogy a gyökerek el ne szakadhassanak múlt és jelen között. A szenvedés vállalása is erről szól: vállalni egy igazabb életért. Erre hívja fel Bágyoni Szabó István a figyelmet versben, és a kötet végén prózában is: „Mert különben elsodor a világ egyirányú huzata. Az a Kelettől Is-

ten tudja hova és meddig tartó Nagy Út porát felferő.”

B. MÜLLER TAMÁS

(*Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2004, 115 oldal, 1484 Ft*)

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ:

Két szék között

Megbocsátható, viszont annál tisztelenebb szokásom, hogy amit fontosnak vélek egy könyv olvasása közben, azt tollammal kis pöttyöt biggyesztve a lap szélére megjelölöm, sőt *horribile scriptu*, akár alá is húzom.

És most itt van ez a könyv, melynek szinte az összes lapját telepontoztam, apró stigmákat festve a beteg-sárga lapokra. Egy kötet, melynek verseiben majdnem minden egyes sor ugyanolyan sűrű és hangsúlyos. Egy verseskönyv, melyben a sorok nemcsak oda lettek vetve, hanem oda vannak téve. Keményen, tisztán, lódobogásszerűen visszhangozva a fülben.

Két szék között. Szinte adná magát a kiegészítés, hogy a „pad alatt”, vagyis a földre kerülve. Mintha a költő csupán azt a gyomorszedítő érzést próbálná megfogalmazni, amikor kicsúszik a lábunk alól a talaj, és a világot alulról, vagyis még az apró dolgokra is felnézve vagyunk

kénytelenek szemlélni. Mintha. Mert a „két szék között”-nek van egy másik olvasata is: egy kevésbé átmeneti, egy tartósabb fájdalmat sejtető interpretáció. Két szék között. Jelentheti azt is, hogy a kórházi ágyon, halálos kórtól a párnának dőlve.

Betegség. Mellébeszélést nem tűrő téma ez, mely a hasonlatokat vagy metaforákat csak hörögve viselné el. Képtelen dolgokról ugyan is csak képtelenül lehet beszélni. A *mintek*, a *kéntek* és a *szerűk* pontosan azáltal válnának pontatlanná, hogy annyira törekszenek a tökéletes definícióra. Túlságosan elterelnék a figyelmünket arról az egy napról, amelyet a költői én újra és újra átélni kényszerül, az időbe merevedett márról, amelyből soha nem lesz holnap. Amelyből hiányzik bármiféle komolyabb remény, és amelyben az egyetlen valamire való bizakodási alap a *szinte semmi*, amely már nem a semmi, hanem egy hajszállal több. Pontosán egy ősz hajszálnyival.

Halszálka-líra ez, csontig leegyszerűsödött, a kétségbeesésig kifilézett nyelvezettel, melyet „serényke sejtek, húsevő halak” tisztítottak le lelkiismeretesen. Nagy szavakra ne számítsion hát az olvasó – nem mond nagyokat a költő, talán csak egyszerű –, csak nagy gondolatokra. Daganatként növő, nagy gondolatokra. Melyeket még elképzelni is szörnyű, nemhogy megélni. „Komoly dolgokat ne várjon senki tőlem, / hiszen egy ilyen élet ennyit adhat: csak meg